Openbaar Zaaknummer: Z/25/296508

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Rekenkamer Toezicht en handhaving energiebesparingsplicht

Datum: 19 mei 2025

Kernboodschap
De Rekenkamer Wijchen heeft deelgenomen aan het landelijke DoeMee-onderzoek naar toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht. De Rekenkamers in het Rijk van Nijmegen hebben een gezamenlijke brief opgesteld (bijlage 1). Deze brief bevat vijf aandachtspunten voor de gemeenteraden en laat zien hoe energiebesparing concreet bijdraagt aan lokale duurzaamheidsdoelen.

De Rekenkamers geven drie centrale aandachtspunten mee aan de raden:

a. Blijf afspraken maken met de ODRN over de uitvoering van toezicht en handhaving.
b. Zorg voor continuïteit van de financiering na het wegvallen van de financiële ondersteuning van provincie en Rijk.
c. Ondersteun het (zo goed mogelijk) monitoren van de energiebesparing door toezicht en handhaving.

Daarnaast hebben de rekenkamers nog twee meer procesmatige aandachtspunten voor de raden:

a. Vraag aan het college van B&W om u in de jaarlijkse rapportage over de opvolging van aanbevelingen van uw rekenkamer (Gemeentewet, artikel 185a) ook te informeren over de invulling van bovenstaande aandachtspunten en de daarmee bereikte resultaten.
b. Verzoek uw vertegenwoordiger in het AB van de ODRN deze brief en bijlagen te agenderen.

Tot slot heeft de Rekenkamer Wijchen het volgende aandachtspunt specifiek gericht aan de raad van Wijchen:

- De energiebesparingsplicht kan een waardevolle rol spelen in de realisatie van de duurzaamheidsambities van de gemeente Wijchen. Het benutten van deze wettelijke verplichting als instrument binnen de bredere duurzaamheidsaanpak, bijvoorbeeld binnen de Lokale Energiestrategie (LES), kan helpen om ambities concreet en meetbaar vorm te geven.

Toelichting
De Rekenkamer Wijchen heeft in 2024 deelgenomen aan het landelijke DoeMee-onderzoek van de Vereniging van Rekenkamers (VvR). Dit onderzoek richtte zich op het toezicht en de handhaving van de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing bij bedrijven en instellingen. Sinds 1993 geldt de verplichting voor bedrijven en instellingen om zuinig om te gaan met energie. Bedrijven met een hoog energieverbruik zijn sinds 2008 verplicht om energiebesparende maatregelen te treffen die binnen vijf jaar zijn terugverdiend. Daarnaast zijn zij sinds 1 juli 2019 verplicht om elke vier jaar via een digitaal loket te rapporteren aan de omgevingsdienst over de genomen maatregelen.

Sinds 1 juli 2023 behoren toezicht en handhaving op deze verplichting tot het wettelijke takenpakket van de omgevingsdiensten. Toezicht en handhaving dragen niet alleen bij aan naleving van wet- en regelgeving, maar leveren ook een concrete bijdrage aan de energietransitie: energie die wordt bespaard hoeft immers niet te worden opgewekt. Dit leidt tot CO_2-reductie, lagere energielasten voor bedrijven, en verlicht de druk op het elektriciteitsnet. Dit maakt energiebesparing tot een zeer kosteneffectieve maatregel die ook ruimte op het stroomnet vrijmaakt voor andere gebruikers, en de behoefte aan nieuwe windmolens of zonneparken vermindert.

Aan het DoeMee-onderzoek namen 109 gemeenten en provincies deel. De Algemene Rekenkamer voerde gelijktijdig een eigen onderzoek uit, waarbij zij gebruikmaakte van gegevens uit het DoeMee-onderzoek. Daarnaast deed de Rekenkamer Oost Nederland verdiepend onderzoek voor de provincies Gelderland en Overijssel. De gezamenlijke bevindingen van deze onderzoeken zijn opgenomen in een brief van de rekenkamers Rijk van Nijmegen, gericht aan de gemeenteraden en het Algemeen en Dagelijks Bestuur van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN).

Het DoeMee-onderzoek heeft specifiek voor Wijchen een factsheet opgeleverd met informatie over de toezicht en handhaving Energiebesparingplicht en informatieplicht energiebesparing. Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen. De Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) voert namens de gemeente Wijchen toezicht en handhaving uit op de energiebesparings- en informatieplicht voor bedrijven. Deze taak is opgenomen in de gemeentelijke begroting en wordt jaarlijks vastgelegd in het werkplan van de ODRN, met rapportage via de reguliere P&C-cyclus. De gemeente krijgt jaarlijks een eindrapportage en tussentijds informatie op verzoek, maar heeft geen volledig inzicht in gerealiseerde CO_2-reductie of energiebesparing. Tussen 2019 en 2023 zijn jaarlijks 30 tot 50 bedrijven gecontroleerd. Het aandeel bedrijven met een overtreding bij de eerste controle varieerde van 78% (2019) tot 26% (2022) met een gemiddeld percentage van 57,8%. Hoewel er afspraken zijn over monitoring en KPI’s (zoals het controleren van 60% van de energiebesparingsplichtige bedrijven), ontbreekt volledig inzicht door onvolledige databeschikking.

De energiebesparingsplicht kan een waardevolle rol spelen in de realisatie van de duurzaamheidsambities van de gemeente Wijchen. Het benutten van deze wettelijke verplichting als instrument binnen de bredere duurzaamheidsaanpak, bijvoorbeeld binnen de Lokale Energiestrategie (LES), kan helpen om ambities concreet en meetbaar vorm te geven.

Hieronder worden de aandachtspunten uit de gezamenlijke brief nader toegelicht:

- **Blijf afspraken maken met de ODRN over toezicht en handhaving**
  Hoewel de taak tot het wettelijke basispakket van omgevingsdiensten behoort, is de uitvoering niet automatisch gegarandeerd. Vanwege de risicogerichte benadering van controles is het belangrijk dat gemeenten duidelijke afspraken blijven maken met de ODRN en het belang van deze taak onderstrepen in de opdrachtverlening.

- **Zorg voor structurele financiering na het wegvallen van subsidies**
  Dankzij tijdelijke bijdragen van Rijk en provincie is de afgelopen jaren expertise opgebouwd en is het aantal controles toegenomen. Nu deze financiering wegvalt (de provinciale subsidie is al beëindigd; de Rijksbijdrage stopt na 2026), is het zaak dat gemeenten zorgen voor continuïteit in de uitvoering en behoud van kennis.

- **Ondersteun monitoring van de effecten van toezicht en handhaving**
  Inzicht in de effecten – zoals geschatte CO_2-reductie of bespaarde energie – helpt om het belang van energietoezicht zichtbaar te maken. De Rekenkamer Oost Nederland heeft daarom gepleit voor betere monitoring. Gedeputeerde Staten van Gelderland heeft aangegeven hierover het gesprek aan te gaan met de ODRN en ODRA. Gemeenten worden opgeroepen hierbij aan te haken.

Procesmatige aandachtspunten voor de raad:

a. Vraag het college om in de jaarlijkse rapportage over de opvolging van rekenkameraanbevelingen (art. 185a Gemeentewet) ook in te gaan op bovenstaande aandachtspunten en de geboekte resultaten.
b. Verzoek uw vertegenwoordiger in het Algemeen Bestuur van de ODRN om de gezamenlijke brief en bijlagen te agenderen.

Tot slot heeft de Rekenkamer Wijchen het volgende aandachtspunt specifiek gericht aan de raad van Wijchen:

- De energiebesparingsplicht kan een waardevolle rol spelen in de realisatie van de duurzaamheidsambities van de gemeente Wijchen. Het benutten van deze wettelijke verplichting als instrument binnen de bredere duurzaamheidsaanpak, bijvoorbeeld binnen de Lokale Energiestrategie (LES), kan helpen om ambities concreet en meetbaar vorm te geven.

Gevolgen
De raad wordt met deze nota geïnformeerd over regionale en landelijke ontwikkelingen op het gebied van toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht en over de uitvoering daarvan in de eigen gemeente. Deze informatie kan bijdragen aan de eigen oordeelsvorming, het stellen van vragen aan het college over de inzet binnen de ODRN. Daarnaast kan deze informatie betrokken worden in de besluitvorming over de ambities van de gemeente Wijchen op het gebied van de energietransitie.

Communicatie
De brief van de rekenkamers Rijk van Nijmegen is gericht aan de gemeenteraad en ter informatie ook verzonden aan het AB en DB van de ODRN.

Uitvoering of vervolg
De Rekenkamer Wijchen sluit met deze informatienota en de gezamenlijke brief haar onderzoek naar toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht af.

Geheimhouding
Niet van toepassing.